

Fjárlaganefnd Alþingis
Nefndasvið skrifstofu Alþingis

Umsögn send rafrænt

7.10.2026

Umsögn BHM um frumvarp til fjárlaga fyrir árið 2027

BHM tekur undir mikilvægi þess að bæta afkomu ríkissjóðs en leiðin að hallalausum fjárlögum skiptir máli. Frumvarpið eykur aðhald langt umfram það sem fjármálaáætlun gerði ráð fyrir á sama tíma og slaki hefur myndast í þjóðarbúinu og atvinnuleysi aukist. Að mati BHM eru áherslur frumvarpsins einkum gagnrýnisverðar í þrennu tilliti:

- Gert er ráð fyrir almennri fækkun stöðugilda hjá ríkinu án greiningar á verkefnum og þjónustubörf, þótt fjölgun ríkisstarfa undanfarin ár skýrist nær alfarið af heilbrigðisþjónustu, öryggisþjónustu og kennslu.
- Framlög til nýsköpunar, rannsókna og þekkingargreina lækka að raunvirði og aðhaldskrafa vegur á móti nýjum framlögum til háskóla, þvert á yfirlýsta atvinnustefnu stjórnvalda um þekkingardrifinn hagvöxt.
- Stuðningur við heimili rýrnar að raunvirði, opinber gjöld hækka í takt við liðna verðbólgu og námslán eru orðin óaðlaðandi kostur.

BHM fagnar því að forsætisráðherra hafi boðað að hækkanir almennra krónutölugjalda og gjaldskráa ríkisstofnana verði takmarkaðar við 2,5%. Stjórnvöld áforma jafnframt aðgerðir í tengslum við kjarasamninga, svo sem hækkun barnabóta. BHM leggur áherslu á að breytingin komi til framkvæmda við afgreiðslu frumvarpsins. Kostnaði ríkissjóðs vegna þessa má mæta með tekjuöflun sem hefur ekki bein áhrif á verðlag, t.d. með endurskoðun reglna um reiknað endurgjald og öflugra eftirliti með milliverðlagningu.

Hallalaus fjárlög eru ekki markmið í sjálfu sér heldur tæki til að skapa varanlegan stöðugleika, en hann næst ekki með því að skerða fjárfestingu í þekkingu og mannauði. Nánari rökstuðning er að finna í umsögn hagfræðinga BHM í viðauka. BHM er reiðubúið að koma á fund nefndarinnar sé þess óskað.

Virðingarfyllt,

Kolbrún Halldórsdóttir
formaður BHM

Viðauki: Umsögn hagfræðinga BHM um fjárlagafrumvarp 2027

BHM hefur farið yfir frumvarp til fjárlaga fyrir árið 2027 með hliðsjón af umsögn bandalagsins um fjármálaáætlun 2027–2031. Að mati BHM kemur aukið aðhald á röngum tíma. Aðhaldsstig ríkisfjármála nemur 1,1% af VLF, sem er meira en tvöfalt það sem fjármálaáætlun gerði ráð fyrir. Raunvöxtur útgjalda er 1,2%, en að teknu tilliti til nýrra tekjuráðstafana er hann neikvæður um 1,1% á mælikvarða stöðugleikareglunnar, þótt reglan heimili allt að 2,0%. Á sama tíma spáir Seðlabankinn 1,4% hagvexti í ár og metur slakann í þjódarþúinu tæplega 1% af framleiðslugetu. Þótt verðbólga sé enn mikil telur BHM tímabært að ríkið auki markvisst framlög til þeirra sviða sem leggja grunn að aukinni framleiðni, þ.e. menntunar, rannsókna og nýsköpunar, og fjármagni aukninguna með tekjuöflun sem hefur ekki bein áhrif á verðlag. Jafnframt er tekið mið af áformuðum aðgerðum stjórnvalda í tengslum við kjarasamninga, þótt þær liggi ekki formlega fyrir.

Leiðin að hallalausum fjárlögum skiptir máli

1. Nái áform frumvarpsins fram að ganga verður afkoma ríkissjóðs jákvæð árið 2027 í fyrsta sinn í nær áratug, sem getur lækkað skuldahlutfall og stutt við markmið um lægri verðbólgu og vexti. Afgangurinn er þó naumur, tæplega 5 ma.kr. eða um 0,1% af VLF, og viðkvæmur fyrir frávikum. Í svartsýnni sviðsmynd frumvarpsins gæti afkoman orðið allt að 70 ma.kr. lakari, og afkoma yfirstandandi árs stefnir í að verða rúmlega 39 ma.kr. lakari en fjárlög gerðu ráð fyrir. Þá felast um 18,5 ma.kr. af 44,2 ma.kr. ráðstöfunum til að draga úr útgjaldavexti í breyttri tímasetningu fjárveitinga, einkum til Nýs Landspítala, rammaáætlana ESB og stofnframlaga, fremur en í varanlegri hagræðingu. Varast ber því að túlka afganginn sem meiri varanlegan bata á afkomu ríkissjóðs en forsendur frumvarpsins gefa tilefni til. Við afgreiðslu frumvarpsins þarf einnig að meta áhrif aðgerðanna á opinbera þjónustu, samkeppnishæfni þekkingargreina og ráðstöfunartekjur heimila og vega ávinning af aðhaldi á móti mögulegum langtímakostnaði. Gangi áformaðar aðgerðir stjórnvalda í tengslum við kjarasamninga eftir þrengist afgangurinn enn frekar og þarf fjárlaganefnd uppfært mat á áhrifum þeirra.

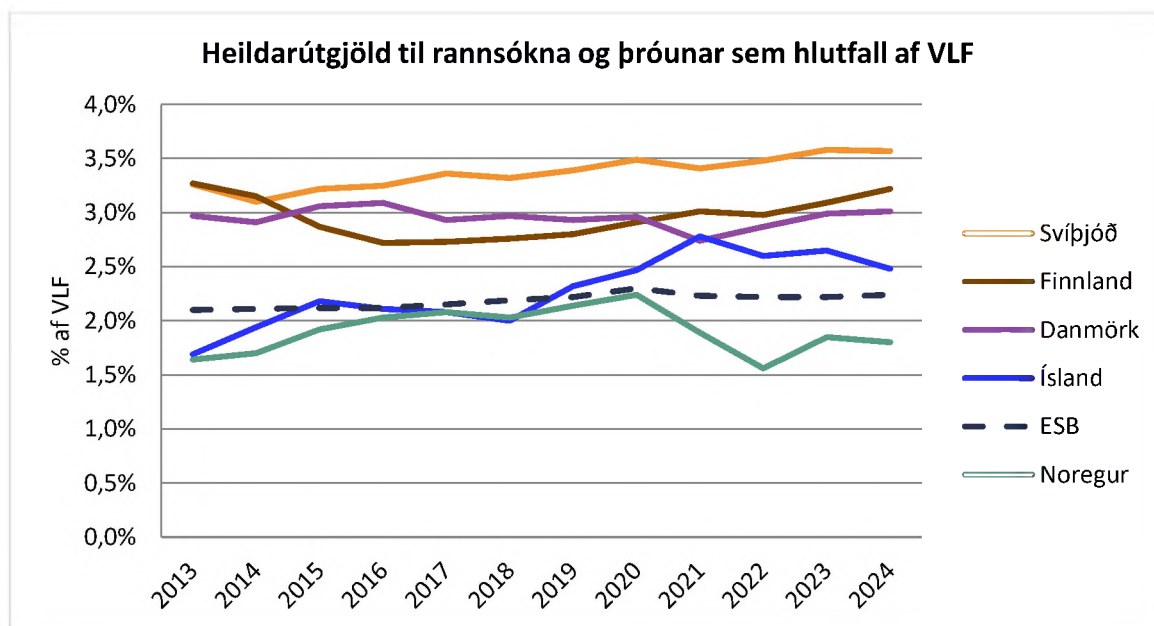
Aðhald í ríkisrekstri byggi á greiningu

2. Aðhaldskrafan nær nú einnig til liða sem áður var hlíft, svo sem heilbrigðis- og öldrunarstofnana, skóla, dómstóla og löggæslu. BHM leggur áherslu á að aðhaldi verði beitt markvisst og með hliðsjón af eðli starfsemi hvers málaflokks, fremur en með flatrí kröfu óháð verkefnum og þjónustubörf. Aðhald í grunnþjónustu eykur hættu á meira álagi á starfsfólk og skertri þjónustu. Áfallaþol samfélagsins byggist ekki síst á starfsfólki sem heldur mikilvægri starfsemi gangandi þegar á reynir, eins og reynslan af Covid-19-faraldrinum og atburðunum í Grindavík sýnir. Í fyrirhuguðum heildarlögum um almannavarnir þarf að skilgreina fyrir fram stöðu, réttindi og skyldur starfsfólks þegar viðbúnaður gegn vá er virkjaður og gera ráð fyrir þeim kostnaði sem aukinn viðbúnaður hefur í för með sér.
3. Fækkun stöðugilda um 1%, eða um 200, þarf að byggjast á greiningu á því hvar starfsfólki ríkisins hefur fjölgað og hvernig þjónustubörf hefur þróast. [Stöðugildum hjá ríkinu](#) fjölgaði um 16% frá 2019 til 2025 og varð 93% fjölgunarinnar í heilbrigðisþjónustu, öryggisþjónustu og kennslu. Heilbrigðisþjónustan ein skýrir 72% fjölgunarinnar, en í öðrum störfum ríkisins fjölgaði stöðugildum aðeins um 2%. Á sama tíma fjölgaði landsmönnum um rúmlega 11% og fólki á aldrinum 70–79 ára um 30%¹.
4. Þótt lögð sé áhersla á að verja beina þjónustu við almenning liggur ekki fyrir heildstæð greining á því hvaða starfsstéttir og málaflokkar verða fyrir mestum áhrifum, né hvort fækkunin verður með uppsögnum eða með því að ráða ekki í lausar stöður. Leiði hún til uppsagna gengur hluti sparnaðarins til baka í auknum útgjöldum til atvinnuleysistrygginga, enda kostar hvert prósentustig atvinnuleysis ríkissjóð 9–10 ma.kr. BHM ítrekar áhyggjur sínar, sem fram komu í umsögn um fjármálaáætlun, af auknu álagi, lengri biðtíma og lakari þjónustu, einkum þar sem þegar skortir sérhæft starfsfólk. Þá skortir mat á áhrifum fækkunarinnar á atvinnumöguleika sérfræðinga og nýtingu þeirrar þekkingar sem byggð hefur verið upp innan ríkisstofnana. Af 3,2 ma.kr. sparnaði vegna fækkunar stöðugilda falla 660 m.kr., eða um fimmtungur, á háskóla og rannsóknastarfsemi.

¹ Hagstofa Íslands, mannfjöldi 1. janúar 2019 og 1. janúar 2025.

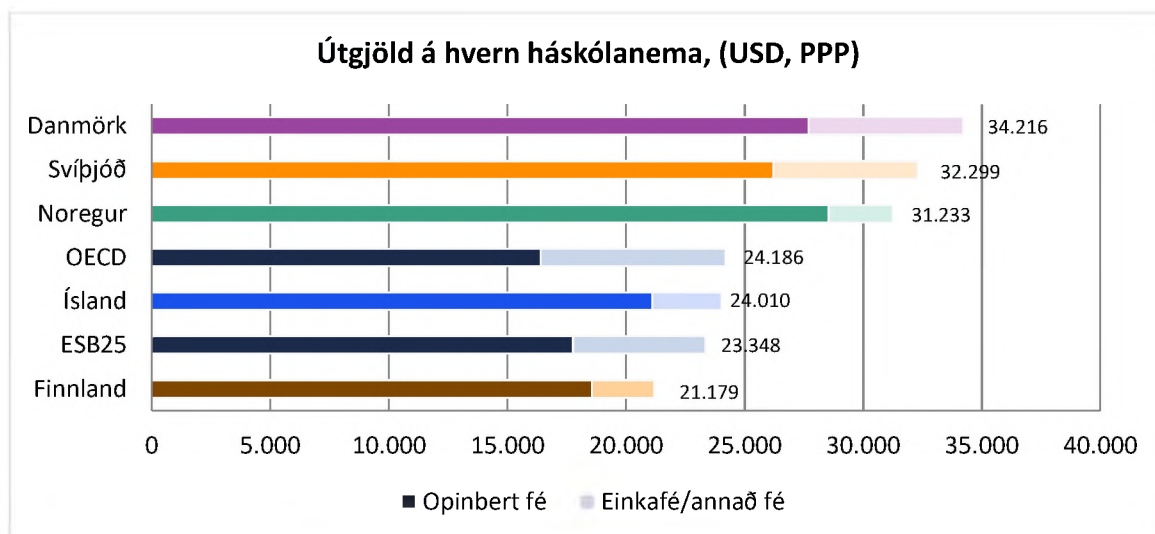
Fjármögnun háskóla, rannsókna og nýsköpunar styðji atvinnustefnu

5. Í fjármálaáætlun 2027–2031 er lögð áhersla á að hagvöxtur framtíðar byggist í auknum mæli á framleiðnivexti og að menntun, rannsóknir og nýsköpun séu meðal helstu forsendna hans. Útfærsla aðhalds í frumvarpinu samrýmist ekki þessari áherslu. Framlög til nýsköpunar, rannsókna og þekkingargreina lækka um 3,7 ma.kr., eða 10,7%, að raunvirði milli ára. Mest munar um tímabundna lækkun nýrra framlaga til rammaáætlana ESB, sem hefur ekki áhrif á skuldbindingar Íslands, en áætlaðar endurgreiðslur vegna rannsókna og þróunar lækka einnig um 1,7 ma.kr. og framlög til Rannsóknasjóðs og Tækniþróunarsjóðs lækka að nafnvirði.
6. Á háskólastigi vegur 1.351 m.kr. aðhaldskrafa, sem að hluta stafar af fækkun stöðugilda, upp 1.343 m.kr. framlag til eflingar háskóla og útgjaldarammi háskólastigsins er 0,7% lægri en gert var ráð fyrir í fjármálaáætlun. Að mati BHM er ósamræmi milli metnaðar atvinnustefnu stjórnvalda um þekkingardrifinn hagvöxt og þeirrar forgangsróðunar sem birtist í frumvarpinu.
7. Lítil opin hagkerfi byggja varanlega hagsæld að stórum hluta á samkeppnishæfum útflutningsgreinum, öflugri nýsköpun og greiðri þekkingaryfirfærslu milli rannsókna og atvinnulífs. Háskólar gegna þar lykilhlutverki, bæði með menntun sérfræðinga og rannsóknnum sem geta orðið grunnur að nýjum lausnum, fyrirtækjum og verðmætum. Aðhald sem veikir þessa starfsemi getur því grafið undan markmiðum stjórnvalda um aukna framleiðni. Verði ekki spornað við samdrætti í fjárfestingu í rannsóknnum og nýsköpun er jafnframt hætt á að sérfræðingar og fjármagn leiti til landa með öflugra stuðningsumhverfi.
8. Stjórnvöld hafa sjálf lækkað mat sitt á langtímaframleiðnivexti. Í greinargerð með frumvarpi til laga um breytingu á ýmsum lögum vegna fjárlaga kemur fram að framleiðni vinnuafls hafi síðustu fjögur ár aukist minna en viðmið tekjuskattslaga gerði ráð fyrir og er framleiðnivíðmið tekjuskattkerfisins því lækkað. Hægari framleiðnivöxtur er að mati BHM rök fyrir því að efla fjárfestingu í menntun, rannsóknnum og nýsköpun, ekki að draga úr henni.

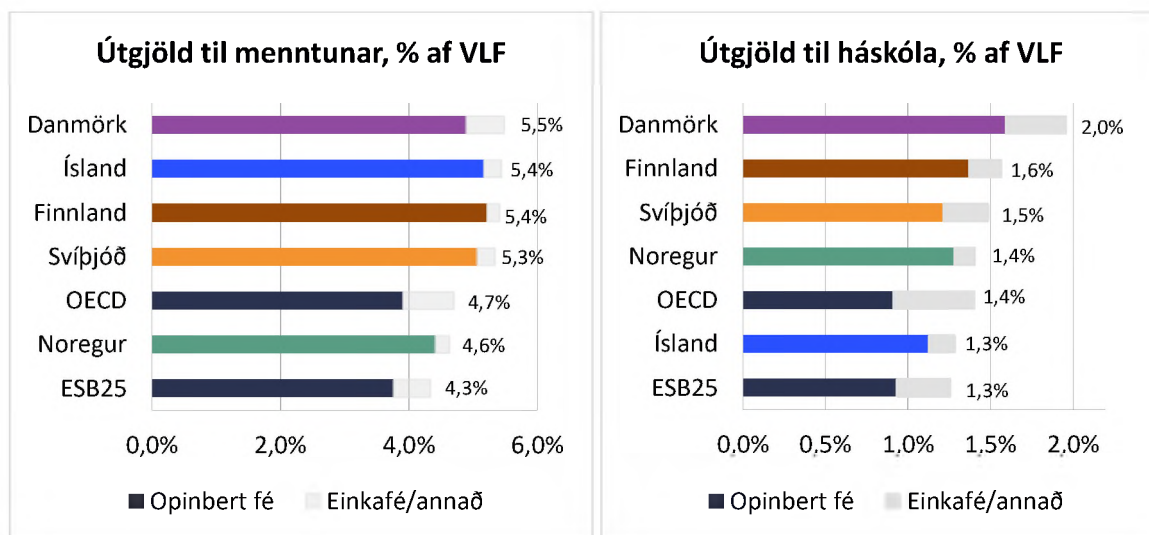
Mynd 1. Heildarútgjöld til rannsókna og þróunar sem hlutfall af VLF, 2013–2024.
Heimild: Hagstofa Íslands.

9. Hlutfall útgjalda til rannsókna og þróunar af VLF náði hámarki árið 2021, 2,78%, en hefur lækkað síðan og mældist 2,48% árið 2024 (mynd 1). Ísland hefur nær allt tímabilið verið undir Svíþjóð, Finnlandi og Danmörku og virðist þegar farið að dragast aftur úr helstu samanburðarlöndum. Fyrirtæki standa undir stærstum hluta útgjaldanna og lægri áætlun um endurgreiðslur bendir ekki til þess að þróunin sé að snúast við.
10. Samkvæmt nýjustu tölum OECD (Education at a Glance 2026) eru útgjöld á hvern háskólanema á Íslandi, leiðrétt fyrir kaupmætti, nálægt meðaltali OECD- og ESB-ríkja en 23–30% lægri en í Danmörku, Noregi og Svíþjóð (mynd 2).

Mynd 2. Útgjöld á hvern háskólanema, leiðrétt fyrir kaupmætti, 2023.
Heimild: OECD, Education at a Glance 2026.

11. Ísland ver 5,44% af VLF til menntunar, sem er með því hæsta á Norðurlöndum, en aðeins 1,28% til háskólastigsins, samanborið við 1,41–1,96% á hinum Norðurlöndunum (mynd 3). Þegar eingöngu er litið til opinbers fjár er hlutfallið til háskólastigsins einnig lægst á Norðurlöndum. Tiltölulega lítil fjármögnun háskólastigsins er því sérstakt viðfangsefni innan menntakerfisins og að mati BHM þarf að auka vægi þess í forgangs röðun fjármuna.

Mynd 3. Útgjöld til menntunar sem hlutfall af VLF (til vinstri) og til háskóla sem hlutfall af VLF (til hægri), 2023.
Heimild: OECD, Education at a Glance 2026.

12. Þá einkennist háskólastigið á Íslandi nú þegar af háu hlutfalli stundakennara í stað fastráðins starfsfólks. Fækki stöðugildum án endurskoðunar á verkefnum færist kennsla á færri hendur og minni tími gefst til rannsókna, sem veikir getu háskólanna til að afla samkeppnisfjár, þar á meðal styrkja úr rammaáætlunum ESB.
13. Sambærileg þróun birtist í fjármögnun menningar og skapandi greina, sem byggjast ekki síst á störfum háskólamenntaðs fólks. Tækni- og hugverkaiðnaður skilaði 18% af útflutningstekjum þjóðarbúsins árið 2025, meira en sjávarútvegur, og skapandi greinar eru hluti af sama hugverkahagkerfi. Án framlags til framkvæmda við Þjóðarhöll myndu útgjöld málefnaðs menningar, lista, íþróttar- og æskulýðsmála lækka að raunvirði. Að frátöldum launa- og verðlagsbreytingum lækka fjárheimildir menningarstofnana og menningarsjóða um samtals 526 m.kr. Framlög til launasjóða listamanna hækka að nafnvirði, en framlög til kvikmyndasjóða lækka um tæp 5% og samningar og styrkir á sviði lista og menningar um rúm 11%. Þá eiga endurgreiðslur vegna kvikmyndagerðar að lækka úr 4,8 ma.kr. í 2,6 ma.kr. árið 2028.
14. Aðhald í menningarstarfsemi þarf að meta í ljósi þess að framleiðnivöxtur í slíkri starfsemi er að jafnaði hægari en í hagkerfinu í heild, en launakostnaður fylgir almennri launaþróun. Hlutfallsleg aðhaldskrafa vegur því þyngra í menningarstofnunum en þar sem unnt er að hagræða með tækni og breyttu verklagi. Þá skiptir fyrirsjáanleiki miklu þar sem fjárfestingarákvarðanir eru teknar með löngum fyrirvara, til dæmis í kvikmyndagerð og við uppbyggingu aðstöðu til sköpunar, æfinga og framleiðslu. BHM leggur því áherslu á að menningarstarfsemi búi við fyrirsjáanlega fjármögnun svo að hún geti skapað störf og verðmæti til lengri tíma.

Stuðningur við heimili rýrnar að raunvirði

15. BHM leggur áherslu á að ráðstafanir á tekjuhlíð ríkissjóðs séu fyrirsjáanlegar og sanngjarnar og grafi ekki undan kaupmætti heimila. Framleiðniviðmið skattleysis- og þrepamarka verður 0% árið 2027 og 0,5% eftir það í stað 1%. Það skilar ríkissjóði 3,1 ma.kr. en veldur því að persónuafsláttur og þrepamörk hækka minna en ella og áhrifin ná til allra sem hafa tekjur um og yfir skattleysismörkum.
16. Í frumvarpinu standa barnabætur og húsnæðisbætur óbreyttar að nafnvirði og vaxtabætur falla niður. Þetta veikir stöðu tekjulægri heimila og barnafjölskyldna sem reiða sig mest á slíkan stuðning. Þegar viðmiðunarfjárhæðir og fjárheimildir fylgja hvorki launum né verðlagi færast sífellt fleiri heimili með meðaltekjur yfir

skerðingarmörk eða fá lægri bætur án þess að ráðstöfunartekjur þeirra hafi aukist að raunvirði. Aðhaldið birtist þannig í raunlækkun stuðnings fremur en í beinum niðurskurði. Samkvæmt áformum stjórnvalda eiga barnabætur að hækka og fylgja þrepamörkum tekjuskatts frá 2028. Það væri til bóta, en þrepamörkin hækka sjálf minna en áður vegna lægra framleiðnivíðmiðs.

17. Afborganir námslána skerða einnig ráðstöfunartekjur án þess að koma að fullu til frádráttar við útreikning tekjutengdra bóta. Í húsnæðiskönnun BHM og Félagsvísindastofnunar HÍ kom fram að 28% þeirra sem greiða bæði af húsnæðislánum og námslánum eiga erfitt með að standa undir húsnæðiskostnaði, samanborið við 16–19% húsnæðislántakenda sem ekki greiða af námslánum. BHM telur því mikilvægt að stjórnvöld kanni hvort taka megillit til afborgana námslána við útreikning bóta.
18. Fjárhæimild til Menntasjóðs námsmanna lækkar um 9,9%. Að mati BHM endurspeglar lækkunin hvorki fækkun nemenda né minni þörf fyrir stuðning heldur að námslán eru ekki lengur aðlaðandi kostur: hlutfall háskólanema sem taka námslán hefur lækkað úr 57% skólaárið 2008–2009 í 13% skólaárið 2024–2025 án þess að nemendum hafi fækkað að sama skapi. Grunnframfærsla sjóðsins er 57.960 kr. lægri á mánuði en framfærsluviðmið umboðsmanns skuldara og frá 2015 til 2026 hækkaði leiguverð um 115,4% en viðbótarlán vegna húsnæðis um 78%. Íslenskir stúdentar vinna meira meðfram námi en stúdentar annars staðar í Evrópu og meta fjárhagsstöðu sína einna verst². Brýnt er að hraða endurskoðun laga um Menntasjóð námsmanna, sem er á verkefnaskrá ráðuneytisins fyrir árið 2027.

Tryggja þarf stöðuga fjármögnun starfsendurhæfingar

19. BHM leggur áherslu á að fjármögnun atvinnutengdrar starfsendurhæfingar hjá VIRK verði stöðug og fyrirsjáanleg. Frumvarpið framlengir enn um eitt ár bráðabirgðaákvæði þess efnis að starfsendurhæfingarsjóðir fái ekki tekjur af almennu tryggingagjaldi og í staðinn kemur beint framlag á fjárlögum, 1.339,7 m.kr. Árlegar ákvarðanir af þessu tagi skapa lítinn fyrirsjáanleika og framlag ríkisins þarf að endurspegla þær skuldbindingar sem leiða af fyrirkomulagi og samkomulagi um fjármögnun starfseminnar.
20. Fjármögnun starfsendurhæfingar þarf jafnframt að skoða í ljósi breytinga sem gerðar voru á almannatryggingakerfinu á síðasta ári og í samhengi við yfirstandandi vinnu

² Skýrsla BHM og LÍS: *Árangur eða afturför?* (2026).

stjórnvalda og aðila vinnumarkaðar um mögulegar breytingar á örorkubótarétti. Í nýlegum drögum heilbrigðisráðuneytisins að hvítbók um endurhæfingu koma fram hugmyndir að breytingum á hluta endurhæfingarþjónustu án þess að horft sé nægilega til samspils og samhæfingar ólíkra þjónustukerfa. Við stórar stefnumarkandi ákvarðanir sem snerta allt í senn heilbrigðisþjónustu, félagsþjónustu, menntakerfi, starfsendurhæfingu og almannatryggingakerfi, þarf að greina heildaráhrif og dreifingu kostnaðar þvert á kerfin áður en ákvarðanir eru teknar. Síðan þarf að tryggja fjármuni í vöktun áhrifanna til að tryggja eins markvissa nýtingu fjármuna og framast er unnt.

Tekjuráðstafanir geta aukið verðbólguþrýsting

21. BHM telur mikilvægt að stjórnvöld meti með heildstæðum hætti verðlagsáhrif opinberra gjalda og tekjuráðstafana frumvarpsins. Samkvæmt frumvarpinu hækka krónutölugjöld um 5,2% og kílómetragjald um 15,9%. Í greinargerð þess eru bein áhrif þessara hækkana á vísitölu neysluverðs metin 0,28% og 0,32% að meðtöldum breytingum á virðisaukaskatti. Það jafngildir nærri þriðjungu af áætlaðri verðbólgu umfram verðbólguþrýsting árið 2027.
22. Uppfærsla gjaldanna miðast við verðbólgu ársins 2026, þótt ráðuneytið bendi sjálft á að mælikvarðar á undirliggjandi verðbólgu séu nú á bilinu 3–3,5%. Með því að uppfæra gjöldin í takt við mælda verðbólgu færist verðbólga líðandi árs að hluta sjálfkrafa yfir í verðlag næsta árs. Bein áhrifin koma strax fram í mældri verðbólgu og höfuðstól verðtryggðra lána, en áhrif ráðstafananna á eftirspurn eru óviss og koma fram með töf.
23. Nýjustu tölur sýna vægi opinberra gjalda í verðbólgu. Ársverðbólga mældist 5,9% í september og skýrði opinber þjónusta rúmlega 1,3 prósentustig hennar, næstmest á eftir húsnæðisliðnum; þar vógu kílómetragjaldið og hækkun komugjalda þyngst, þótt á móti hafi komið afnám bensín- og olíugjalda. Seðlabanki Íslands hefur jafnframt bent á að hækkun opinberra gjalda og áhrif stríðsátaka hafi átt þátt í aukinni verðbólgu. Þegar ríkið hækkar síðan opinber gjöld í takt við mælda verðbólgu myndast hringrás þar sem verðlagsáhrif eins árs leiða til frekari gjaldahækkana á því næsta.
24. BHM vísar til þeirrar niðurstöðu vinnuhóps um sjálfvirkar verðhækkanir, sem bandalagið átti aðild að, að sjálfvirkar eða hálf sjálfvirkar hækkunir opinberra gjalda geti magnað verðbólguþrýsting og dregið úr virkni peningastefnunnar. Því þarf að endurskoða sjálfvirka uppfærslu opinberra gjalda eftir vísitölu neysluverðs. Þjónustugjöld eiga að endurspegla sannanlegan kostnað við veitta þjónustu og þróast í

samræmi við hann. Fjárhæð skatta á borð við áfengis-, tóbaks- og kolefnisgjöld ætti hins vegar að ráðast af þeim tekju-, lýðheilsu- og loftslagsmarkmiðum sem þeim er ætlað að ná. Fyrirhugað bann við mánaðarlegum vísitöluhækkunum húsaleigu er í anda þessarar niðurstöðu.

25. Eftir að frumvarpið var lagt fram hefur forsætisráðherra boðað að hækkanir almennra krónutölugjalda og gjaldskráa ríkisstofnana verði takmarkaðar við 2,5% í stað 5,2%, að því gefnu að kjarasamningar haldi. BHM telur breytinguna mikilvægt skref og leggur áherslu á að hún komi til framkvæmda við afgreiðslu frumvarpsins. Kílómetragjald, sem á að hækka um 15,9%, virðist þó undanskilið þakinu. Hófleg þróun opinberra gjalda styður við markmið kjarasamninga um hjöðnun verðbólgu og lækkun vaxta.
26. Verði verðlagsuppfærsla opinberra gjalda miðuð við verðból gumarkmið lækka tekjur ríkissjóðs lauslega áætlað um 1,6 ma.kr. frá áætlun frumvarpsins og samkvæmt mati fjármála- og efnahagsráðuneytisins lækkar afgangurinn þá úr 4,7 ma.kr. í 3,1 ma.kr. BHM telur rétt að mæta tekjutapinu með tekjuöflun sem hefur ekki bein áhrif á verðlag. Bandalagið hefur ítrekað bent á að ólík skattlagning launatekna og fjármagnstekna skapi hvata til að færa launatekjur yfir í fjármagnstekjur, til dæmis þegar eigendur einkahlutafélaga reikna sér lágt endurgjald og greiða sér í staðinn arð. Slík tilfærsla rýrir einnig útsvarsstofn sveitarfélaga og þar með getu þeirra til að standa undir lögbundinni þjónustu og velferðarþjónustu. Endurskoðun reglna um reiknað endurgjald gæti styrkt tekjugrunn ríkis og sveitarfélaga og aukið jafnræði milli launafólks og þeirra sem hafa tekjur af eigin rekstri, án þess að hækka vísitölu neysluverðs. Verði jafnframt ráðist í endurskoðun fjármagnstekjuskatts þarf þó að hafa í huga að skatturinn leggst á nafnvexti og að frítekjumarkið ver almenna sparendur að hluta fyrir skattlagningu verðbóta.

Verja þarf íslenska skattstofna

27. BHM telur jafnframt rétt að efla eftirlit með viðskiptum íslenskra félaga við tengd erlend félög. Greiðslur innan samstæðu, til dæmis fyrir þjónustu, vexti eða afnot hugverkaréttinda, geta fært hagnað af starfsemi hér á landi úr íslenskum skattstofni ef verðlagning víkur frá armslengdarreglunni, með tilheyrandi áhrifum á tekjur ríkissjóðs og samkeppnisstöðu fyrirtækja.
28. Önnur áskorun snýr að stafrænni starfsemi yfir landamæri. Þar snýst álitaefnið um það hvort Ísland hafi skattlagningarrétt yfir hagnaði af starfsemi sem beinist að íslenskum

markaði án fastrar starfsstöðvar hér á landi. [Auglýsingatekjur](#) innlendra fjölmiðla voru 36% lægri að raunvirði árið 2024 en árið 2016, einkum vegna þess að auglýsingafé rennur í auknum mæli til erlendra aðila. Því þarf að meta hvort gildandi reglur tryggi með fullnægjandi hætti að starfsemi á íslenskum markaði skili eðlilegu framlagi til samfélagsins.

29. BHM telur mikilvægt að skattyfirvöld hafi nægar heimildir, upplýsingar og sérhæft starfsfólk til að framfylgja reglum um milliverðlagningu og að Ísland fylgi alþjóðlegri þróun í skattlagningu stafrænnar starfsemi. Við útfærslu reglna þarf jafnframt að tryggja fyrirtækjum skýrleika og réttarvissu.

Tími til að fjárfesta í þekkingu

Að mati BHM kalla núverandi aðstæður á markvissa fjárfestingu í þekkingu og mannauði. Slaki í þjóðarþúinu og aukið atvinnuleysi gefa ekki tilefni til að herða aðhaldið enn frekar. Fjárfesting í menntun, rannsóknum og nýsköpun er jafnframt forsenda þess framleiðnivaxtar sem bæði fjármálaáætlun og atvinnustefna stjórnvalda byggja á. Slíka fjárfestingu þarf að fjármagna með tekjuöflun sem hefur ekki bein áhrif á verðlag og dreifir byrðum með sanngjörnum hætti. Aðhald þarf að byggjast á greiningu á verkefnum og þjónustubörf, ekki flötum kröfum. BHM hvetur fjárlaganefnd til að hafa þetta að leiðarljósi við afgreiðslu frumvarpsins.

Virðingarfyllst,

Ingvar Freyr Ingvarsson
hagfræðingur, BHM

Sigrún Brynjarsdóttir
hagfræðingur, BHM